

Stockholms
stad

Lokal rutin för lex Sarah

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Antagen av nämnden 2023-12-21

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

Lokal rutin för lex Sarah

Beslutade av Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Dnr: HÄ 2023/686

Utgivare: Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

Inledning	3
Vad är lex Sarah	3
Att medverka till god kvalitet.....	4
Rapporteringsskyldigheten	4
Vad som ska rapporteras	5
Omedelbara åtgärder	6
Rapportering	7
Registrering och dokumentation	7
<i>Diarieföring</i>	7
<i>Dokumentation i personakt och journal</i>	7
Utredning	7
Utredningen ska innehålla	8
Beslut och nämndhantering	8
<i>Undantag från utredningsskyldigheten</i>	8
Jäv	8
Anmälan till IVO.....	9
Övriga skyldigheter att anmäla och rapportera	9
Polisanmälan	9
Informationsskyldighet	10
Information till de rapporteringsskyldiga	10
Information och stöd till berörd personal	10
Information till den enskilde	10
Information mellan stadsdelsnämnder samt från enskild bedriven verksamhet till berörd stadsdelsnämnd	10
Offentlighet och sekretess	11
Uppföljning och utveckling	11
Referenser	12

Inledning

Från och med den 1 juli 2011 gäller bestämmelserna om lex Sarah i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) för hur bestämmelserna ska tillämpas.

Kommunfullmäktige i Stockholm stad har utfärdat riktlinjer för nämndernas verksamhet. I Stockholms stad är det de nämnder som handlägger eller utför någon form av verksamhet enligt lagstiftningen som omfattas av dessa bestämmelser. Enligt kommunfullmäktiges riktlinjer för lex Sarah har nämnden ansvar för att fastställa rutiner för den egna verksamheten.

Den lokala rutinen ska fastställa hur skyldigheten ska fullgöras avseende att rapportera, utreda, avhjälpa samt undanröja missförhållanden och risk för missförhållanden. Av rutinerna ska det framgå hur skyldigheten att anmäla allvarliga missförhållanden samt risk för allvarliga missförhållanden till tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fullgörs.

Rutiner ska även finnas för att ta emot information om rapporter från verksamhet i enskild regi eller annan nämnd.

Rutinerna ska dokumenteras och utgöra en del av nämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med SOSFS 2011:9.

Vad är lex Sarah

Lex Sarah kallas de bestämmelser som finns i 14 kap. 2–7 §§ och 7 kap. 6 § SoL samt i 24 b–24 g §§ och 23e § LSS. Syftet med lex Sarah är att bidra till att personer som är i behov av socialtjänstens insatser ska få dessa med god kvalitet och skydda den enskilde från missförhållanden. Fel, brister och missförhållanden ska så långt som möjligt förebyggas och, om de ändå inträffar, åtgärdas så snabbt som möjligt. Bestämmelserna omfattar hela socialtjänstens verksamhetsområde inklusive verksamhet utifrån lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Lex Sarah-bestämmelserna ska tillämpas både vid handläggning av ärenden och vid genomförande av insatser.

Den nämnd som ansvarar för verksamhet inom socialtjänsten eller enligt LSS, Statens institutionsstyrelse (SiS) och enskilt bedriven yrkesmässig verksamhet ska fastställa rutiner för bestämmelserna om lex Sarah.

Att medverka till god kvalitet

Lex Sarah är till för att säkra god kvalitet i de insatser som genomförs. Det är en väsentlig del av kvalitetsarbetet att identifiera och analysera fel och brister samt återföra dessa erfarenheter i verksamheten. Avsikten med lex Sarah är inte att peka ut en enskild anställd som ”syndabock” utan att identifiera systemfel som kan leda till att missförhållanden uppstår. Lex Sarah är inte till för att lösa problem i relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare, samarbetsproblem i en arbetsgrupp eller arbetsmiljöproblem.

Var och en som fullgör uppgifter enligt SoL och LSS ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Detta innebär bland annat att vara uppmärksam och påtala sådant som kan medföra risk för att den enskilde inte får god omvårdnad, gott stöd, god service och lever under trygga förhållanden. Det är viktigt att arbeta förebyggande, påtala och rätta uppkomna brister och vara lyhörd för synpunkter och klagomål. Detta kan bidra till att säkerställa god kvalitet.

Stadsdelsnämnden har det yttersta ansvaret för förvaltningens verksamheters kvalitet och har utsett avdelningscheferna för avdelningarna för äldreomsorg, individ- och familjeomsorg samt funktionsnedsättning och socialpsykiatri till lex Sarahansvariga.

Rapporteringskyldigheten

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS ska genast rapportera ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande som rör en eller flera enskilda som får insatser eller kan komma ifråga för insatser inom verksamheten. Det är inte möjligt att rapportera anonymt. Rapporteringsskyldiga har ansvar för att rapportera även utan chefs godkännande.

De som omfattas av rapporteringsskyldigheten är:

- anställd
- uppdragstagare
- praktikant eller motsvarande under utbildning
- deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program

De som inte omfattas av rapporteringsskyldigheten inom verksamheten är frivilligarbetare, förtroendevalda, familjehemsföräldrar, personliga assistenter anställda direkt av den assistansberättigade, tillfälligt inhyrd personal utanför kärnverksamheten, god man, stadens inspektörer samt förvaltare.

Dessa har möjlighet att påtala fel och brister, framföra klagomål samt påtala missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten, till stadsdelsnämnden eller till IVO i form av klagomål.

Förtroendevalda anses inte vara yrkesverksamma, och omfattas därför inte av rapporteringsskyldigheten. Dock förväntas de agera på ett lämpligt sätt om de får kännedom om ett missförhållande eller risk för ett missförhållande i en verksamhet i den nämnd som de är ansvariga för.

Vad som ska rapporteras

Missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden i den egna verksamheten som drabbar en eller flera enskilda som får insatser eller kan komma ifråga för insatser ska rapporteras.

Personalen behöver inte överväga allvarligheten i ett missförhållande. Om personalen tycker att det finns ett missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande ska det rapporteras.

Med missförhållanden avses både handlingar som utförts och sådana som inte utförts på grund av försummelse eller annat skäl och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har fått konsekvenser för enskilda personers liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

Med en påtaglig risk för ett missförhållande avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Risker för missförhållanden som rapporteras ska vara påtagliga, det vill säga vara klara och konkreta.

Rapporteringen ska ske genast efter det att missförhållandet eller risken upptäckts. I brådskande fall kan först en muntlig rapport göras som sedan kompletteras med en skriftlig rapport.

I nämndens verksamhet kan ett missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande bland annat vara:

- brister i bemötande som klart avviker från grundläggande krav på respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet
- brister i handläggning i såväl myndighetsutövning som verkställighet av insatser
- övergrepp som utgör ett hot mot en enskilds liv, hälsa eller säkerhet som kan vara

- fysiska (t ex slag, nypningar och hårda tag)
  - psykiska (t ex hot, bestraffningar, trakasserier, skrämnel och kränkningar)
  - sexuella
  - ekonomiska (t ex stöld av pengar eller ägodelar, utpressning och förskingring)
- brister i omsorgen kan röra
    - personlig hygien
    - tand- och munhygien
    - mathållning
    - brister i tillsynen
  - olika typer av våld som kan förekomma mellan klienter/brukare
  - handlingar som på grund av försummelser eller annat skäl inte blivit utförda

Återkommande brister i omsorg, som till exempel beror på bristande arbetsrutiner, kan sammantaget utgöra missförhållanden även om bristerna var för sig inte behöver anses vara det.

Omedelbara åtgärder

Verksamheten är alltid ansvarig för att åtgärda fel och brister, missförhållanden eller andra avvikelser för att säkerställa att den verksamhet som bedrivs och de insatser som utförs är av god kvalitet.

När en rapport enligt lex Sarah inkommit ska lex Sarah utredare omedelbart göra en bedömning av om:

- åtgärder behöver vidtas för att undanröja direkta hot mot den enskildes liv, personliga säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.
- åtgärder behöver vidtas för att förhindra att konsekvenserna för den enskildes liv, personliga säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa förvärras.

Närmast överordnad chef/arbetsledare ansvarar för att utan dröjsmål vidta omedelbara åtgärder. Om det inte framgår av rapporten att enhetschef är informerad om det inträffade säkerställer mottagande utredare det.

Rapportering

Rapportering ska göras av rapporteringskyldiga på stadens egen blankett för rapportering enligt lex Sarah.

Rapporten ska innehålla en kortfattad beskrivning av missförhållandet eller risken för missförhållandet samt konsekvenserna för den enskilde. Utöver det anges omedelbart vidtagna åtgärder. Den enskildes namn och personnummer ska inte anges på blanketten. Rapporten ska vara underskriven och kan inte lämnas anonymt.

Den underskrivna rapporten mailas till förvaltningens registrator hagersten-alvsjo@stockholm.se. Använd stadens signeringstjänst (underskrift.stockholm.se) eller skanna in undertecknad blankett. Alternativt skickas blanketten med internpost till Nämndkansliet registratur på plan 10 i förvaltningshuset på Telefonvägen 30.

Registrering och dokumentation

Diarieföring

Förvaltningens registrator tar emot och diarieför rapporten. Uppgifter om enskild vårdtagare/brukare/anhöriga omfattas av sekretess. I diarieföringen ska det framgå verksamhetens namn, utförare samt ärendebeskrivning och hantering.

Utredning, tjänsteutlåtande och löpande dokumentation skrivs i eDok.

Dokumentation i personakt och journal

Ansvarig handläggare/utföraren/kontaktpersonen vid den enhet där missförhållandet eller risken har funnits eller kunnat uppstå dokumenterar i den enskildes personakt i Paraply/journal i ParaSol att rapportering enligt lex Sarah har gjorts, samt ärendets diarienummer. Utförare är ansvarig för att informera ansvarig beställarenhet.

Lex Sarah rapport och utredning ska inte läggas i den enskildes journal/akt, utan ska förvaras i förvaltningens diarium.

Utredning

En inkommen lex Sarah rapport ska utredas. Utredningen ska genomföras skyndsamt och enligt kommunfullmäktiges riktlinjer på stadens blankett för lex Sarah-utredningar. Utsedda lex Sarah utredare ska genomföra utredningen. Alla uppgifter som har betydelse för utredningen av rapporten ska dokumenteras.

Utredningen ska innehålla

- vad det rapporterade missförhållandet eller risken för missförhållandet har bestått i och vilka konsekvenser det har fått eller kunde ha fått för den enskilde
- när och hur missförhållandet eller risken för ett missförhållande har uppmärksammats
- när missförhållandet har inträffat
- de orsaker till missförhållandet eller risk för missförhållande som har identifierats
- om något liknande har inträffat i verksamheten tidigare och i så fall varför det har inträffat igen
- bedömning av om något liknande skulle kunna inträffa igen
- vilka åtgärder som har vidtagits för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller risken för missförhållande samt tidpunkt för dessa
- vad som i övrigt har framkommit under utredningen
- vilket beslut som utredningen har avslutats med

Beslut och nämndhantering

Lex Sarah ansvarig avdelningschef fattar beslut i utredningen, som kan resultera i bedömningen att det rapporterade

- inte utgjorde ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande
- utgjorde ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande eller att det
- utgjorde ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande (anmäls till IVO)

Tjänsteutlåtande med bilagd lex Sarahrapport och utredning med beslut anmäls till nämndens sociala delegation.

Undantag från utredningsskyldigheten

Avdelningschef bedömer och fattar beslut om att inte inleda en utredning i de fall där det är uppenbart att rapporten inte rör ett missförhållande enligt lex Sarah i den egna verksamheten. Rapporten med avdelningschefs beslut och bilagd motivering anmäls till sociala delegationen.

Jäv

Om en lex Sarahansvarig avdelningschef eller dennes utredare är berörd av den rapporterade händelsen ska utredningen hanteras av avdelningschef och utredare som inte är berörda.

Anmälan till IVO

Om ett missförhållande eller risk för ett missförhållande är allvarligt ska det snarast anmälas till IVO. Snarast är vid den tidpunkt/när det är klart att det är ett allvarligt missförhållande eller påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, vilket t.ex. kan vara när det direkt händer, när rapporten inkommer eller under utredningen.

Avdelningschef bedömer om det rapporterade utgör ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande och därmed ska anmäla till IVO.

Anmälan görs på särskild blankett som finns tillgänglig på tillsynsmyndighetens webbsida www.ivo.se.

Om utredningen är klar ska den bifogas till anmälan. Om utredningen inte har avslutats när anmälan görs ska den lämnas in så snart som den har färdigställts och senast två månader efter det att anmälan har gjorts. Anmälan ska diarieföras i samband med att den skickas till IVO.

Övriga skyldigheter att anmäla och rapportera

En händelse som rapporteras enligt lex Sarah kan även behöva rapporteras enligt

- lex Maria
- avvikelserapportering enligt Patientsäkerhetslagen
- avvikelserapportering enligt Socialtjänstlagen
- incidentrapportering enligt Arbetsmiljölagen
- vid personuppgiftsincident kontaktas förvaltningens dataskyddsombud som avgör om anmälan till Integritetskyddsmyndigheten (IMY) ska göras
- anmälan om kännedom eller misstanke om att ett barn far illa
- anmälan om kännedom om att det kan finnas skäl att bereda tvångsvård enligt LVM

Polisanmälan

Om den enskilde har utsatts för något som kan vara en brottslig handling ska det polisanmälas vilket sker enligt gällande delegationsordning.

Även den enskilde kan välja att göra en polisanmälan. Det är angeläget att verksamheten ger nödvändigt stöd till den enskilde. Ett sådant stöd vara att bistå med att kontakta polisen.

Informationsskyldighet

Information till de rapporteringsskyldiga

Lex Sarah-ansvariga avdelningschefer ska informera enhetschefer om stadsdelsnämndens lokala rutiner för lex Sarah. Skriftlig information om rapporteringsskyldigheten ska finnas tillgänglig på intranätet.

Enhetschef ansvarar för att all personal minst en gång per år informeras om lex Sarah-rutinerna. Information ska också ges i samband med nyanställning samt när enheten tar emot en praktikant eller deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program.

Information och stöd till berörd personal

Enhetschef tar ställning till vilka personer i verksamheten som ska informeras om en rapport samt på vilket sätt. Enhetschef ansvarar för att informera om åtgärder som har vidtagit med anledning av den.

Åtgärder som medfört ändringar av rutiner, arbetssätt eller mallar som används av verksamheten informeras om på arbetsplatsträff (APT) eller annat lämpligt forum. Detta för att säkerställa att rapportering enligt lex Sarah bidrar till verksamhetsutveckling på systemnivå samt att införande av nya arbetssätt och metoder implementeras i verksamheten.

Information till den enskilde

Enhetschef ansvarar för att den enskilde som berörs ges stöd och informeras om de åtgärder som har vidtagits. Stödet till den enskilde kan behövas både i samband med att missförhållandet uppmärksammas och senare i processen. Den enskilde bör alltid underrättas när en anmälan har gjorts till IVO om ett allvarligt missförhållande eller en risk för ett allvarligt missförhållande.

Information mellan stadsdelsnämnder samt från enskild bedriven verksamhet till berörd stadsdelsnämnd

Verksamheten ska snarast informera den nämnd som är beställare av insats enligt SoL och LSS i de fall en enskild person berörs av missförhållande. Information ska även ges om anmälan görs till IVO och i dessa fall ska alltid en kopia på anmälan och utredning bifogas.

Stadens informationsblankett för information till beslutande stadsdelsnämnd ska användas. Den finns på intranätet och stadens webb.

Stadsdelsnämnden ska inte utreda lex Sarah-rapporten, det ska den enskilda verksamheten/entreprenaden göra, dock ansvarar nämnden för att den enskilde erhåller det stöd som behövs och att vidtagna eller planerade åtgärder från verksamheten är tillräckliga utifrån individens behov.

Information från enskild bedriven/entreprenad verksamhet anmäls för kännedom till sociala delegationen.

Offentlighet och sekretess

Offentlighetsprincipen är huvudregeln inom offentlig förvaltning. I ärenden enligt lex Sarah finns vanligen uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden och som skyddas av reglerna om sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL). För uppgift om en enskilds personliga förhållanden som finns i en rapport, anmälan, utredning eller beslut gäller sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Uppföljning och utveckling

Syftet med bestämmelserna enligt lex Sarah är att bidra till att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden. Som ett led i det systematiska kvalitetsarbetet ska utredningar enligt lex Sarah regelbundet följas upp i syfte att för att se till att åtgärder har haft avsedd effekt och att brister och missförhållanden inte återupprepas.

Lex Sarah ansvarig och lex Sarah utredare ansvarar tillsammans med enhetschef för att regelbundet följas upp inkomna rapporter och vidtagna åtgärder. Rapporter enligt lex Sarah redovisas i samband med förvaltningens uppföljning i samband med tertiärrapporter och verksamhetsberättelse.

Enhetschef ska kontinuerligt följa upp rapporter, åtgärder och resultat av utredningarna om det bedöms som lämpligt utifrån den aktuella situationen. Enhetschef ska följa upp och sammanställa enhetens lex Sarahrapporter i samband med tertiärrapporter och verksamhetsberättelsen.

Referenser

[SOSFS 2011:5 Lex Sarah](#)

[SOSFS 2013:16 Ändringar i föreskrifterna och allmänna råden \(SOSFS 2011:5\) om Lex Sarah](#)

[SOSFS 2011:9 Ledningssystem för systematisk kvalitetsarbete](#)

[Socialstyrelsens handbok för tillämpning av bestämmelserna om Lex Sarah](#)

[Stadens riktlinjer för lex Sarah, juni 2013](#)